

- Məhdudiyətli olanların ikincil qüsurlarının qarşısının alınması, psixoloji profilaktika və psixoloqiyena üzrə tövsiyələrin verilməsi;
- Ümumi hər bir kəs üçün təlim zamanı üzə çıxan çətinliklərin psixopedaqoji düzəlişi üzrə məsləhətlərin hazırlanması;
- Ailədə uşaqların tərbiyəsi üzrə tövsiyələrin tətbiqi;
- Valideynlərlə psixoloji konsultasiya zamanı istənilən formada korreksiyonu işinin aparılması;
- Cəmiyyətdə maarifləndirmə işlərinin səhmlənməsi və uşaqların mümkün qədər çox insana çatdırılması.

DAVAMLİ İNKİŞAFDA BİOMÜXTƏLİFLİK DƏYƏRLƏRİ VƏ ONUN PRAKTİKİ ƏHƏMİYYƏTİ

*Nəsimova-Qurbanzadə Günay Namiq qızı, magistrant
Bakı Dövlət Universiteti*

İnsana estetik cəhətdən təsir edən əsas obyektlər təbiət obyektləridir. Ona görə də biomüxtəlifliyin əsl dəyəri ilə yanaşı onun estetik dəyəridə mövcuddur. Sadə bir misal biz təbiətdə real olaraq heç vaxt görmədiyimiz hər hansı bir canlı haqqında məlumatı ya sevinc, ya da kədər hissi ilə qarşılayırıq. Zövq almaq və ya məmnunluq duymaq dolayısı yolla da ola bilər. Məsələn, heç vaxt balina və ya zürafə görməyən insan üçün belə, təbiətdə hələ də bu və ya digər ekzotik növlərin qaldığını bilmək xoşdur. Biomüxtəlifliyin estetik dəyəri yüksəkdir.

İnsanların əksəriyyətində biomüxtəliflik müsbət emosiya doğurur. Onun haqqında düşünən zaman yamyaşıl meşələr, müxtəlif cür otlarla örtülmüş meşə talaları, savanna və çöllər, mərcan rifləri, heyvan və bitkilərin növ zənginliyinin müsbət emosiyalar doğurduğu müxtəlif təbiət guşələri xəyalən göz önünə gəlir. Estetik zövq olmasaydı, bizim bir sıra maraqlarımız və əyləncələrimiz, məsələn, idman balıqçılığı, ov, piyada gəzintilər, quşların cəh-cəhinə qulaq asmaq və s. öz mənasını itirərdi. İnsanlarda gözəl təbiət mənzərələrinin seyrinə dalmaq üçün mənəvi ehtiyac vardır.

Lakin biomüxtəlifliyin estetik dəyəri sadəcə gözəl və nəfis bir təbiət mənzərəsinə zövqlə tamaşa etməkdən daha yüksəkdir. Amma bu estetik zövq verən gözəlliyə münasibətimiz hansı səviyyədədir. Hər bir insan işləmək, fəaliyyət göstərməklə bərabər istirahət etməlidir. Ən yaxşı istirahət təbiətdə təşkil olunan istirahətdir. Biomüxtəliflik istirahətin təşkili üçün də böyük dəyərə malikdir. Gözəl landşaftlar, növlərlə zəngin ekosistemlər kimi təbii ehtiyatlar rekreasiyanın inkişafı üçün vacib şərtədir. Təsədüfə deyildir ki, təbiəti gözəl olan ölkələrdə turizm obyektlərinin sayı çox olur və bu ölkələrdə turizm sürətlə inkişaf edir. İnsanlar məhz gözəl təbiəti, gözəl mənzərəsi olan yerlərə gəlir və istirahət edirlər.

Azərbaycanda ekoturizmin inkişaf etdirilməsi üçün əlverişli imkanlar var. Ona görə ki, Respublikamızda dənizin olması, müxtəlif su hövzələrinin olması burada yay vaxtlarında istirahəti təşkil etməklə yanaşı ovçuluq məqsədli turizmin inkişafında şərait yaradır.

Biomüxtəlifliyin öyrənilməsinin əsas istiqamətləri aşağıdakılardır:

- 1) ərazilərin tədqiqi və biotopların qiymətləndirilməsi;
- 2) nadir növlərin qorunub-saxlanması üçün vacib olan əsas biotoplara diqqət yönəltməklə, onların inventarlaşdırılması;
- 3) nadir və itmə təhlükəsi altında olan növlərin monitorinqi və vəziyyətinin qiymətlən- dirilməsi;
- 4) quru və su ekosistemlərinin xəritələrinin hazırlanması və s.

Tədqiqatların nəticələri biomüxtəlifliyə ziyan vurmada bu və ya digər ərazilərin istifadəsində, həmçinin su-bataqlıq yerləri, meşələr, otluqlar, biçənəklər və s. təbii sahələrin bərpa olunması üçün tövsiyələrin işlənilib-hazırlanmasında, landşaft-ekoloji planlaşdırmada istifadə edilir.

Regionlarda biomüxtəlifliyin mühafizəsinin və ekosistemlərin sabitliyinə nail olunmasının səmərəli forması müxtəlif növ xüsusi mühafizə olunan təbiət ərazilərinin: milli parkların, qoruqların, yasaqlıqların, təbii parkların və s. təşkil edilməsidir.

Hazırda biomüxtəlifliyin qiymətləndirilməsi üçün təklif edilmiş 40-dan çox indeks məlumdur. Biomüxtəlifliyin ölçülməsində istifadə edilən indekslər bir-birindən tarazlığa və ya növ zənginliyinə üstünlük vermələri ilə fərqlənir. Bu indekslər xeyli dərəcədə mürəkkəbdir və müvafiq elmi ədəbiyyatlarda geniş verilir. Tətbiq olunan metodların mürəkkəbliyi, avadanlıqların bahalığı və çətinliklə əldə edilməsi, etibarlı məlumatların alınmasına sərf olunan vaxtın çoxluğu ətraf mühitin tədqiqində başlıca maneələrdir. Bu tədqiqatların aparılması və lazımı informasiyaların əldə edilməsi isə müvafiq qərarlar qəbul edilməsi və tədbirlər planı hazırlanması üçün əsas rol oynayır.

Ədəbiyyat:

1. Məmmədov V., Yusifov E. Ekoloji menecment. Bakı, 2014. II cild. 423 s.
2. İbrahimov İ. Ətraf mühitin iqtisadiyyatı. Bakı, 2015. 356 s.
3. Quliyev T.S. Təbiətdən istifadənin və ətraf mühitin mühafizəsinin iqtisadiyyatı. Bakı, 2006. 260 s.
4. Məmmədov Z.S. Təbiətdən istifadənin iqtisadiyyatı. Bakı, 2010. 229 s.

MƏDƏNİYYƏTLƏRARASI PSIXOLOGİYA

*Niftəliyeva Nərgiz Nazim qızı
Mingəçevir Dövlət Universiteti*

Mədəniyyətlərarası psixologiya müxtəlif mədəniyyətlərdən olan insanlar arasında qarşılıqlı əlaqəni dərk etməyə yönəlmiş bir sahədir. O, müxtəlif mədəniyyətlərdən olan insanların davranışında, idrakında və emosiyalarında oxşar və fərqli cəhətləri öyrənir. Sahə son illərdə əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmış, yeni tendensiyalar və problemlər yaranmışdır.

Mədəniyyətlərarası ünsiyyətin bir çox psixoloji aspektləri müxtəlif sosial qrupların münasibətlərini öyrənən bilik sahəsi kimi sosial psixologiya sahəsindədir. Mədəniyyətlərarası paradıqmada bu problemlərin öyrənilməsi mədəniyyətlərarası psixologiyanın müxtəlif mədəniyyətlər və mədəniyyətlərarası qarşılıqlı əlaqə